28

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA

Exhibens

GENERALEM SCIRRHI DESCRIPTIONEM

Quam

PRÆSIDE

Numine propitio Archiatro ſummo,
Juſſu Decreto & Authoritate

Excellentiſſimi Ampliſſimi ac Gratioſiſſimi
Senatûs Medici in Celeberrima & Perantiqua
Rauracorum Univerſitate

Pro

Summis in Medicina Honoribus Inſignibus
ac Privilegijs DOCTORALIBUS
ritè impetrandis

Benevolo Eruditorum Examini offert

JACOBUS HOCHREUTINERUS
Sangallo-Helvetius

Ad diem XXVII. Octobris L. H. Q. S.
Anno M. DC. LXXXII.

BASILEÆ Typis JACOBI BERTSCHI.

VIRIS

Generis ſplendore, rerum geſtarum Gloriâ, Meritis in Patriam, Excellentiſsimis, Ampliſsimis, Nobiliſsimis,

D. TOBIÆ BAUMGARTERO, M. & Chir. Doctori Celeberrimo, Reipublicæ Sangallenſis, Archiatro Digniſsimo, Senatori Prudentiſsimo.

D. TOBIÆ SCHOBINGERO, Reipubl. Sangallenſis Quæſtori Spectatiſsimo, varijs Legationibus pro Patria maxima cum laude defuncto.

D. LAURENTIO KUNKLERO, Senatori Graviſsimo, Curatori Meritiſsimo.

D. JACOBO HOCHREUTINERO, Senatori itidem Prudentiſsimo.

D. HIERONYMO HOCHREUTINERO.

Mecœnatibus, Fautoribus, Agnatis, Parenti omni Amoris, Honoris ac obſequij cultu jugiter proſequendis, devenerandis.

Diſputationem hanc ſuam inauguralem, ſeque ipſum, eâ quâ poteſt humilitate commendat,

JACOBUS HOCHREUTINERUS.

I. B.

PROOEMIUM.

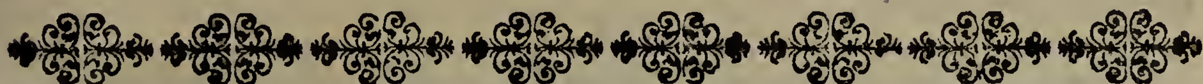
Ureos divini Hippocratis evolventi Aphorismos in prima statim fronte obvia erunt verba illa cedro digna, κρίσις χαλεπή, Judicium difficile: *Nervosum hocce Hipp. dictum firmo stare talo, fateri necesse habet, qui adhibitâ judicii lance accuratâ, accuratè pensitat non solùm nobile Medicinæ subjectum, artificiosam illam & stupendam humani corporis Fabricam,* θαῦμα θαυμάτων, *vastum materiæ medicæ campum, numerosam Morborum seriem, quin & causarum spinosam ac intricatam sublimitatem, sed & judiciosè rimatur ac lustrat Virorum etiam Celeberrimorum, quà Veterum, quà Recentiorum circa hæcce, dogmata, judicia, sententiasq; varias, variè ac ingeniosè in cujusvis cerebro fabricatas, quibus nodum huncce Gordium dissolvere sategerunt: Galenus quippe 4. suis Humoribus & Qualitatibus occultis: Paracelsus Sale, Sulphure & Mercurio: Willisius Succo nervoso & Fermentatione: Carthesius Particularum vario motu & texturâ, hincq; exurgente variâ pororum figurâ: Sylvius & Græfius Succo pancreatico, Lymphâ & Bile: Takenius Sale alcalico & acido: Wirdigius Spiritibus: Alii aliis singula in corpore nostro fieri solita explicare contendunt. Luculentus præter hæc testis ipsa*

quoq; existit Experientia, circa quam judicium difficile vel exinde patescit quòd multa quotidie in machina nostra contingant mirabilia, circa quæ enucleanda ratio hebescit, imò ea seu in profundissimam obscuritatis abyssum immersa mirari potiùs debet, rimari cùm non possit; Vel cui hactenus licuit esse tam felici ac beato, ut artificiosissimum & inexhaustæ subtilitatis Automatum humanum tam artificiosè, ingeniosè que ac solidè scrutari potuerit, hujusq; actionum ut & effectuum mirabilium, solidas adeò rationes reddere nôrit, ut nullum in ijs reconditum manserit dubij vestigium: Curiosum quidem hocce Seculum Anatomiæ & Chimiæ sedulo scrutinio multa detexit vera, ast plura etiam dubia nec firmis satis rationum fulcris stabilita, plurima verò planè intacta reliquit, adhuc eruenda; Vt hinc non malè fatus fuerit Celeberrimus Anatomiæ Antistes Bartholinus in præfatione Anatomiæ reformatæ. Non omnia nos assequimur, nec forsan post nos alij, quicquid sibi blandiantur, universam exhaurient naturam, restabit semper quod discant & secuturo seculo tanta reservantur, quanta nobis indulsit Numen. *Si dein affabrè fabricatam hancce Machinam examinemus in statu destructionis, dum ab iniquis Morborum insultibus dirum in modum turbatur, mutilatur ac defœdatur, quot quæsò & hîc se manifestant difficultatum scopuli, quos maximè experiuntur qui exactiùs scrutantur Genium causarum, quæ Machinæ turbas tales exitiosas inferre valent; Quot non hinc oboriuntur, litigia, contentiones, digladiationes, judicia diversa, à quibus diversissimæ pro pullulant opiniones. Ex hocce scopulorum genere sit vel ipse Scirrhus qui corpus nostrum non raro gravissimè infestat, imò sæpissimè in ruinæ præcipitium deijcit. Hujus ego tractationem impræsentiarum suscepi, non vanæ gloriolæ titillatione extimulatus, sed mandato* Gratiosissimi Ordinis Medici *adactus, cui refragari debitum obsequium prohibuit: Vitio*

itaq;

itaq; mihi non vertendum, si & meum judicium obtusum circa Scirrhi enucleationem hebescat, utpote exercitatissima qui etiam divexavit Ingenia; si splendida Reip. medicæ Sydera, radioso scientiæ lumine atram hancce obscuritatis nubeculam omnimodè dispellere haud valuerunt, quid mirum erit si & ego, qui non nisi radiolos quosdam mutuatitios ab illis recepi, nubeculam istam non tam dissipem quin potiùs magis condensem. Verùm cum ultra vires nemo obligetur, pro posse ac nosse officio fungar, Lectorem *summoperè rogitans de hisce meis qualibuscunq; conaminibus* Momi *non malevoli*, Censoris *sed benevoli judicium ferat, probè memor illius triti.*

In magnis voluisse sat est!

THESIS I.

SCirrhi anatomen dum aggredior, methodus consueta ordiri jubet ab ipsa Etymologia, nucleum enim qui edere gestit, putamen frangere debet: ducitur autem hæc à σκιρρόω induro, cùm pars quæ antea mollis fuit duritiem acquisirat, Latinis audit Tumor durus, Germanis dicitur ein harte Geschwulst.

II.

Decorticatâ Etymologiâ progredior ad ipsius nuclei examen inchoando à Scyrrhi differentiis, quo circa ejus essentiam enodandam postea felicius versari liceat: sunt autem illę variæ; ratione enim ipsius Scirrhi, alius dicitur incipiens sive non exquisitus, qui aliquem adhuc doloris sensum junctum habet, alius perfectus & exquisitus qui omni doloris sensu caret; Legitimus alius qui à sincero magis humore prodit, alius Nothus qui alium socium habet; ratione verò partis affectæ in qua Scirrhus domicilium exstruit, si obsideat colli glandulas Scrophularum & Strumæ nomine venit, in mammis autem Scirrhus mammarum audit, in hepate Scirrhi hepatis nomi-

ne insignitur, quod & de cæteris Scirrhi speciebus intelligendum venit, superfluum enim duco catalogum omnium specierum recensere.

III.

Hinc ipsam Scirrhi Definitionem colligere facilè est, nempe quòd sit Tumor præter naturalis durus, renitens, cuti concolor sine sensu & dolore vel levi saltem, ab humore melancholico pituitoso, crasso, lento, terrestri magis, vel potius lymphâ particulis acidiusculis, salinis, fixioribus ac terrestribus impraegnata ortum ducens.

IV.

Morbus scirrhus est auctæ magnitudinis, pars enim à lymphæ cumulo sensim aggesto aucta, diductis supra modum & expansis suis fibrillis, magnitudinis debitæ cancellos necessariò excedit.

V.

Pars affecta quæ consideranda venit vel generalis magis est, poteftque quævis machinæ nostræ pars esse, insidiatur quippe hostis hic omnibus partibus, vel est specialis & sunt utplurimùm partes glandulosæ Veteribus parenchymaticæ communiter dictæ, prout curiosè in aliquot sectionibus demonstravit *Celeberrimus D. Professor Harderus, inclyti Collegii curiosi Pœon famigeratißimus, Profector ut acutißimus ita & dexterrimus, Præceptor ac Patronus meus omni honoris reverentiâ prosequendus*; commodum verò glandulosæ hæ partes Scirrho exhibent habitaculum, quia ad has si non lympha ipsa, saltem materia lymphæ copiosior affluit, ibidemque in statu præternaturali uberior colluvies reperiri consuevit.

VI.

Glandulæ verò sunt vasorum minutissimorum canalibus suis excretoriis continuatorum conglomerationes, vasis sanguiferis arteriis sc. venis, lymphaticis & nervis donatæ; Dividuntur hæ communiter in conglomeratas & conglobatas; Conglomeratæ eæ dicuntur, quæ ex pluribus aliis, seu acinis exactissimè sibi contiguis agglutinatis conflatæ, cum superficiei aliqua inæqualitate, lympham confectam per peculiares ductus excretorios in certas cavitates corporis notabiles effundunt; Conglobatæ verò nominantur, quæ ex continua ma-

nua ma-

nua magis coagmentantur ſubſtantia, æquali ſuperficie gaudente, lympham elaboratam per vaſa lymphatica vel immediatè ad ductum thoracicum & venam ſubclaviam deponunt vel ad receptaculum chyli, vel etiam ad aliam glandulam amandant; ſpecialiorem & exactiorem qui deſiderat glandularum notitiam, videat exaſciatum *de glandulis tractatum VVarthoni.*

VII.

Delineatâ parte affectâ ordo requirit, ut cauſarum aggrediar ſcrutinium, quæ commodè diſpeſci poſſunt in duas claſſes, quarum prior externas, poſterior internas complectitur; externæ rurſum neceſſariæ ſunt vel contingentes; Neceſſariæ ſex rerum non naturalium reſpiciunt vel vitium, vel etiã abuſum qui hinc non malè Medicorum nutricula vocatur. Inter has primum ſibi vendicat locum Aër, qui quantas in machina humana excitet tragœdias, quotidiana experientia edocet; hoſtilem verò ſuum effectum ſi conjecturæ locus, exſerere videtur, quà proprii ſalis nitroſi, quà particularum ei admixtarum peregrinarum ratione, hæ quippe una cum aëre inſpiratæ & M.S. intimiùs permixtæ, craſin ejus valde invertunt, *vel ſalia nimis exaltando*, hincque vehementiorem motum concitando, cùm particulæ acres & malignæ prædominium habent, *vel eadem nimium diluendo*, ut nec intimius coire, nec debitè effervеſcere poſſint: contingit verò hicce effectus, cùm Sal aëris nitroſum à particulis humidis nimis eſt dilutum, quod pluvioſo tempore præcipuè accidit, *vel tandem eadem nimium condenſando & quaſi coagulando*, quæ coagulatio ſi fortior, machinam noſtram totali ruinæ exponit, evidens hujus teſtimonium exhibent frigoris hoſtili injuriâ enecati; Si verò eadem mitior exiſtat, machinæ variam affricat labem, quam probatam dant varii hujus effectus, perniones, fiſſuræ labiorum, manuum, maximè mammæ lactantium ex improviſo nudæ aëri objectæ, quæ exhinc ſæpè ſcirrhoſam indolem acquirunt, quidnî proin & in aliis machinæ locis magis profundioribus, aër hancce ſuam energiam obtinebit, particulæ quippe ejus una cum aëre hauſtæ & M. S. permixtæ per totam machinæ feruntur compagem, & pro varia partium diſpoſitione ac textura, variis quoque in lo-

cis

cis nidulantur, temporis ut tractu in iisdem morbosum excludant fœtum; videtur verò hæcce aëris vis consistere in nitro ejus magis concentrato, unde particulæ ejus magis rigidæ & stypticæ quasi evadunt, quæ ad partem delatæ lympham incrassando & fibras nerveas stringendo agunt, quò certè multùm omnino confert defectus caloris Solis, hocce temporis articulo minus activi, unde non absurdè Vir quidam magni Nominis dicebat, quòd Sol ad instar ignis chymici modo tamen longè excellentiori nitrum aëreum ab heterogeneis quasi depuret, exaltet & rectificet, inde fieri quòd tempore æstivo, spiritu nitro aëreo existente purissimo, M.S. in tantum ferociat, ac febres continuæ hinc progenitæ frequentissimæ sint; Et hæc ultima aëris vis coagulativa hujus maximè est loci, quâ præprimis aër austrinus & borealis scatent, non malè frigidi humidi inde dicti.

VIII.

Ex rerum non naturalium œconomia considerandum porrò venit Ciborum agmen, qui ut morborum quamplurimorum aliorum, ita & hujus morbi uberrimum sunt promptuarium, seu hi laudatæ indolis nimiâ copiâ devorentur, etenim juxta magni *Hippoc.* effatum *aphor. 5. Sect. 2. Omne nimium naturæ inimicum*, seu etiam vitiosis imbuti sint qualitatibus, ex quorum censu sunt, qui parùm spirituositatis, multùm visciditatis, plurimùm terrestreitatis ac aciditatis fovent, ejusmodi sunt olera, legumina, fructus horæi, poma, pyra maximè im̃atura, ceu quæ acorem acidum coagulantem habent, pisces, cochleæ, caseus, præprimis panis nimium fermentatus nec satis coctus copiosè sine aliorum ciborum additione comestus: Hujus farinæ quoque sunt varii ciborum apparatus vitiosi, quibus cibi aliàs probæ notæ totaliter corrumpuntur, & spirituosâ ac laudabili virtute exuuntur, tales sunt caro salita & fumo indurata, item illud cibi genus quod vocatur compositum brassicæ capitatæ, Germanis intitulatur Saurkraut/paratur, hoc ex brassica capitata crassiusculè incisâ, quæ Sale condita in vas ligneum reconditur & lapidis alicujus ponderosi mole ad certum tempus aggravatur; Dantur porrò duo alia istiusmodi composita, pessimæ itidem notæ, alterum vocatur compositum betæ, raparum compositum alterum;

primum

primum fit ex beta rubra adulta, à fordibus probè purgata, recipitur hæc & in vas aliquod amplum immittitur, ut fiat ftratum fuper ftratum, interfperfo femper Sale, fub finem ponderofo oneratur lapide ad deftinatum usque tempus, noftratibus audit Standenkraut/fecundum verò paratur ex fructuum variorum, pomorum, pyrorum, raparum, prunorum fylveftrium, mefpilorum, ribium &c. mifcela, quod hinc non incongruè per notum illud vocabulum Germanicum Gompift exprimitur. Hos cibos vitiofiffimè licet præparatos, multi nihilominus avidè & copiosè affumunt feu delicias admodùm raras, qui tamen non raro machinæ noftræ labem affricant incorrigibilem, imò fæpè fubitanei exitii auctores funt; nec eft quòd admiremur morbofos hofce effectus, quicquid enim laudabilis & fpirituofi ineft fucci, per fermentationem in auras abit, remanente hinc non nifi capite quafi mortuo; qualis igitur cibus, talis chylus, nutrimentum tale & hinc dependens partium harumve actionum vigor ac bona difpofitio: ut enim ex fpina non colligitur rofa, nec ex quovis ligno Mercurius fculpi poteft; ita ex alimentis omni fpirituofitate depauperatis, delicatus chylus produci nequit, imò alimenta ejusmodi ingefta duplici nomine nocent, affumta enim non folùm chylificationis opus turbant, fermentum ventriculi enervando, fimulque chylum fpurium fæculentiis terreis & acidis impraegnatum fuppeditando, fed ad M.S. delata hujus bonam diathefin valdè deftruunt, falium debitam exaltationem & continuandam effervefcentiam infringendo. Non omittenda hic funt maximæ confiderationis Ova ad duritiem cocta, & quidem horum albumen præcipuè, lentum hoc vifcidum, & in duritiem lapideam coagulabilem obtinet fuccum, unde facilè Scirrhi fit parens; Luculentus hujus rei teftis vel fola fit hiftoria, pronuper ab *Experientiffimo Domino Profeffore Rothio, Practico feliciffimo, Hofpite meo ac Fautore fummo honoris cultu colendo* communicata, Studiofi cujusdam juris qui efu ovorum ad duritiem coctorum largo, infigniter delectabatur, adeò ut fatiari haut potuerit, hic proin fingulis ferè diebus fummo mane aliquot horum multo cum defiderio devoravit, inde autem non folùm totale Sanitatis difpendium, fed ipfius quoque vitæ jacturam incurrit, nam ho-

rum usum ad tempus strenuè continuatum insequebatur horrenda illa passio nephritica, quâ miserrimè divexatus, insultus sæpè convulsivos immanes à calculorum & grandi mole & acutie perpessus est; calamitas hæc diu sola non erat, interjecto enim brevi temporis spatio, gravis & monstrosus hydrops propullulavit, qui Scirrhi grandioris in partibus glandulosis radicati soboles fuit, quo suffocatus tandem vitalia lumina liquit. De ovorum cæterà natura & effectibus legi meretur, curiosa, perbella & erudita Dissertatio *de ovis paschalibus Celeberrimi Franci, Patroni mei omni honoris observantiâ devenerandi.*

IX.

Cibos excipit Potus, qui ad Scirrhi proventum suum quoque confert symbolum, si particulis nimirum fæculentis, austeris, terreis, tartareis, quæ generando Scirrho aptam præbent materiam, scateat & immodicè hauriatur, hujus censûs sunt vinum minus spirituosum, musteum nec à fecibus tartareis depuratum, mustum quin & pyraceum, pomaceum recens, nec per fermentationem repurgatum; ut & aquæ paludosæ, stagnantes, sabulosæ maximè & glaciales ingurgitatæ, qualis illa, *referente Excellentissimo Pœone*, quæ in Vallesia scaturit, atque inde forsan morbus ille endemius struma incolis inibi quasi vernaculus, originem suam trahit.

X.

Motus dein & Quies, Somnus & Vigiliæ, Scirrho fomitem subministrant, cùm in excessu peccant: Motus quidem & Vigiliæ salia in M.S. nimiùm exagitando, & in furorem quasi abripiendo, quod non sine magna Spirituum animalium jactura ac largo sudoris profusione contingit; vehiculo hinc M.S. præter modum exhausto, sanguis crassiorem adipiscitur texturam & maximè serosa hujus pars, quæ ad glandulas delata facilè stagnat. Somnus verò & Quies contrario operantur modo, Salia enim magis torpescere faciunt atque effervescentiam intestinam inhibent, ut sanguis crudior & impurior relictus & impuram lympham & spiritus minus vegetos ac subtiles progignat, juxta illud Poëtæ.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus
Ut capiant vitium ni moveantur aqua.

Non

XI.

Non minimùm quoque contribuunt ipſa Excreta & Retenta, illa ſi excedant, hæc verò ſi deficiant: utraque machinam graviter lædunt; In illis enim contingit ſuccorum etiam laudabilium copioſa dejectio, & ſpirituum animalium prodigalis abſumtio, hinc M. S. craſis valdè immutatur, vires inſigniter proſternuntur, exemplo ſit vel ſudor prodigioſus, vel alvi fluxus copioſus; In his verò particulæ hetero geneæ à judice natura ad excluſionem condemnatæ, vel ex parte ſaltem, vel planè non eijciuntur, ſed reſtitantes ſuccis laudabilibus non citra periculum reaffunduntur, ita ſæpè poris cutis ſtrictioribus exiſtentibus, particulæ in M. S. ſegregatæ ac præcipitatæ, cùm exitum non habeant à ſero, circulationis ope illas partes alluente rurſum imbibuntur, ſanguinique refluo denuò permiſtæ operoſum illi creant negotium, prout obſervamus tubulis fibroſis renum obſtructis, vel ipsâ pelvi à calculo grandiore vel materiâ ſabulosâ exactè obturatâ, ſeri particulis ſalinis craſſioribus tranſitum denegari, quæ à ſero hinc rurſus abſorptæ & M.S. affuſæ, ad corporis periphæriam interdum detruduntur, ſudoriſque urinoſi formâ exterminantur: Corpus noſtrum quoque defœdant fæces alvi ſubſiſtentes, quibus chylus ad inteſtina detruſus, fœtidâ quandoque aurâ à Sulphure impuro deſtructo expirante inficitur; eædem ſi nimiùm accumulentur, debitam partium fæculentiarum à chylo ſequeſtrationem impediunt: quod & de ſanguine menſtruo intelligendum, cujus retentio inſolita vel nimia excretio gravia excitat mala, teſte *Hipp. Sect. 5. aphor. 57.*

XII.

Tandem non infimum ad hocce malum producendum obtinent locum Animi pathemata, curæ, mœror & triſtitia, quæ ſpiritibus animalibus in munijs ſuis obeundis maximè officiunt, hinc deficit appetitus ob ſegniorem illorum in plexum nervoſum ſuperioris ventriculi oris influxum; minus felix eſt chylificatio, ob fermentum ventriculi hebetatum, nec ſpiritibus animalibus turgidum, patitur quoque ipſa efferveſcentia ob motum ſanguinis imminutum, ſpiritibus in motu aliquo modo turbatis nec adeò agilibus exi-

ſtentibus, hinc in organa ijdem minus promptè influunt.

XIII.

A' cauſis externis neceſſariis provehor ad contingentes quæ ſunt ictus, caſus, contuſio &c. quibus fibrarum nervearum ut & pororum vitiatur configuratio; hûc non ineptè referò, caſum ab Amico communicatum de Viro quodam, qui ex improviſo mulieris lactantis mammam ſiniſtram impetuosè contrectavit, quam contrectationem ſtatim inſequebatur gravis inflammatio, quæ degeneravit in Scirrhum contumaciſſimum, qui nullâ medicamentorum vi extirpari potuit.

XIV.

Abſoluto cauſarum externarum examine, depropero ad ſcaturiginem cauſarum internarum, quæ duplicis generis, vel antecedens vel conjuncta; Antecedens eſt Cacochymia & quidem acida, fœcundiſſima morboſæ prolis mater, hujus veritatem in dubiam, ne multorum auctorum tædioſam allegationem in medium proferam, commonſtrare poſſum vel vivâ autopſiâ, quam heic obſervare contigit in Orphanotrophio, cujus incolæ ad unum ferè omnes ejusmodi ſuccorum vitioſi characteris cumulo ſcatent, quos vel ipſi effectus morboſi teſtatum fecêre, in quibusvis enim horum cadaverum ſectionibus ab *Experientiſſimo Pœone* adornatis, in conſpectum ſe dedêre Scirrhi varii, ſtupendæ ſæpè magnitudinis, hoſpites ut plurimùm partium glanduloſarum. Focus iſtius Cacochymiæ videtur Ventriculus, penarium illud omnibus corpuſculi partibus nutrimentum diſtribuens, & præprimis fermentum quod in illo hoſpitatur, ſi nempe hebes ac inſipidum, particulis volatilibus ſalino-acidis haut ſatis acuatur, ſpiritibusve animalibus minus turgeat, neque enim veriſimile arbitror glandulas ſtomachicas, quarum *Celeberrimus Wepferus ſplendidum illud Reip. Medicæ Decus, Patronus meus, ſummo reverentiæ cultu ſuſpiciundus, in exaſciatiſſima Cicut. aquat. ut & ſagaciſſimi Pœon ac Pythagoras in eruditis & curioſis Exercit. Anatom.* meminerunt, quasque ab *Illo* mihi demonſtratas fuiſſe probè recordor, liquorem ſecernere, qui vehiculi loco ſaltem inſerviat ſpiritui animali, cætera ad chylificationem ſeu cibi ulteriorem diſſolutionem nil contribuat; taliter autem conſtitu-

tum

tum, ciborum ingeſtorum poros intimè nec penetrare, nec eorum compagem disſolvere, vel ſalia in iis contenta fixiora ſubtiliſare valet, unde chylus crudior neceſſe pullulat, qui ad inteſtina prolapſus, nec à quisquiliis, ſeu particulis laudabilioribus intimiùs adhuc unitis debitè liberatus ac ſequeſtratus M. S. cùm infunditur, non poteſt non ingentes in ea excitare turbas, ſalium ſiquidem neceſſariam effervescentiam & ab hac dependentem volatiliſationem maximoperè læditi deſtructam hanc partium neceſſariam in M. S. effervescentiam varia inſequuntur mala, ſpiritus etenim animales ab iisdem irretiti in motu ſuo variè impediuntur, ſequeſtratique per crebri glandulas à debita ſua craſi ſæpius deſciſcunt, dum minus agiles & vividi exiſtunt; accedit huc quòd in ejusmodi ſanguine Cacochymico, particulæ heterogeneæ à ſalibus in M. S. contentis non probè ſegregentur ac præcipitentur, nec à ſeroſo vehiculo imbibitæ è machina amandentur: Cacochymiam porrò promovet ipſe calor vulgò dictus, ſi debilior ſit & fermenti particulæ ſalino-acidæ minus actuentur quòd manifeſtum fit, in panificio, in quo calor multùm operatur, particulas fermenti ſubtiliſando & farinæ poris immiſcendo. Nec excuſanda venit bilis ſi à naturali ſua craſi recedat & multum phlegmatis, pauciſſimum ſpirituoſitatis alcalico-ſulphureæ foveat, hinc chyli particulas volatiles aquoſitate ſuâ nimiâ diluendo enervat; eadem quoque peccat ſi particulæ ejus minus aculeatæ, ſed obtuſæ magis craſſæ & viſcidæ fuerint, quæ poris particularum chyli improportionatæ, illis ſe vel planè non inſinuare poſſunt, vel inſinuatæ particulas volatiliores viſciditate quâ gaudent infiſcant & hoc modo activitatem obtundunt, imò fit ut ejusmodi bilis glutinoſa & tenax chylo permiſta, particulas ſpurias & craſſiores præcipitatione ſeparandas, magis coagmentet & quaſi conglutinet, ut poſtmodum vinculum harum difficillimè ſolvatur: Succus quoque pancreaticus Cacochymiam fovet, vel cum inſipidus fuerit, particulis ſalino-acidis minus imprægnatus & maſſæ chyloſæ cum bile affuſus fermentationis conflictum minus acriter intendat, hincque particularum craſſiorum præcipitatio deficiat, vel etiam aciditatem præter naturalem contraxerit, cujus ope maſſam eandem ni-

mium coagulet; hic quoque non excludenda venit Viſcerum labes,quæ pro ratione varia eſſe poteſt.

XV.

Ad cauſas antecedentes quoque referuntur inflammatio & intempeſtiva repellentium applicatio; Illa quidem, quatenus calore inteſtino excedente, humor lymphicus in parte coagulatur; Hæc verò quatenus fibras ſtringendo eundem condenſant.

XVI.

Cauſam quod attinet proximam, circa hanc determinandam diverſa ſunt auctorum judicia, adeò ut nodus, qui hîc venit diſſolvendus, multifario difficultatum nexu arctè conſtrictus ſit,herculeosque requirat labores; Fateor hinc negotio huic achilleo expediendo me parem non eſſe, agam tamen quantum exiguæ obtuſi mei ingenii vires concedunt, eo erectus ſolatio, ſagaciſſima quoque Ingenia, hæcce difficultatum repagula diffringere haut valuiſſe. Magnus *Fernelius*, ut ad rem deveniam, ejusque Aſſeclæ *Riolanus, Riverius Sennertus* &c. originem Scirrhi derivant ab humoribus pituoſis ac melancholicis vel ſeorſim exiſtentibus vel mixtis; quam tamen ſententiam, ſplendidus olim ille Reip. medicæ Sol *Platerus* non amplectitur, quin probare contendit fomitem morboſum deducendum potiùs eſſe ab ipſo ſucco nutritio craſſiore, non verò ab humoribus excrementitiis, videatur *§. de Scirrhi cauſis*, ubi mentem ſuam pluribus exponit: Quæ Plateriana ſententia ſi probè perpendatur, ad modernorum ſcopum quodammodo facere videtur, qui Scirrhi natales dicunt humorem lymphicum in quo ſuccum corporis alibilem latitare, valido ſatis argumentorum robore confirmavit Excellentiſs. *Bohn. in exaſciatis ſuis Exercitat. phyſiolog. cap. de ſucco nutrit.*

XVII.

Ut verò ſucci hujus lymphici indoles melius cognoſcatur è re eſſe videtur indagare quis ſit fons è quo propullulat; atque hic recentiorum omnium calculo glandulæ judicantur eſſe, quà conglomeratæ, quà conglobatæ, quibus adjungo *ex Exercit. XXVI. Clariſſ. Pythagoræ ad Excellentiſſ. Pœonem* Diaphragma, artuum muſculos, aliasque partes membraneas

lym-

lympham ſtillantes, nec tamen glandulis viſibilibus præditas, unde, quod ſupra tetigi ex parte, dubium eſt adhuc, an ſolæ conglobatæ humorem iſtum propriè eliciant & ſecernant; Id quoque heic annotandum non omnes in machina noſtra reperibiles glandulas eodem defungi munere: ut enim quædam lympham laudabilem præparant ac ſequeſtrant; itanon nullæ ſucci lymphici partem ignobiliorem particulis præcipuè ſalinis interdum etiam aliis dotatam recipiunt ſegregant, ut vel liquorem certo uſui inſervientem inde corpori ſuppeditent, vel ſucceſſu temporis extra machinam illam eliminent. Ex harum cenſu ſunt glandulæ miliares ſubcutaneæ malpighianæ dictæ, renales item & lachrymales; ex illarum verò pancreaticæ, ſalivales, &c. item inteſtinales Acutiſſimi *Pythagoræ* Fautoris mei ac Amici ſummè honorandi.

XVIII.

Ex dictis liquet minus probabile Veterum de glandulis aſſertum, quas eum non niſi in finem fabricatas dixêre, ut vaſis præberent fulcimentum, humoribus quin & excrementitiis ad inſtar ſpongiæ imbibendis ſolùm inſervirent; ultimum iſtud vel nobile inventum Bartholinianum Vaſorum lymphaticorum deſtruit, lympham in venam ſubclaviam aliasque cavitates eructantium, quæ ſi mali exiſteret moris, è machina noſtra potiùs proſcribenda foret; quis porrò dicere auſit ſalivam humorem merè excrementitium eſſe, quæ tam nobilem corpori præſtat uſum, inciſivâ, attenuativâ & fermentativâ ſuâ virtute, quâ ad inſtar menſtrui cujusdam particulæ paulatim diſſolvuntur, vincula harum laxantur, ut felicior poſtmodum in ventriculo contingat chylificatio; Argumentum quoque validiſſimum mihi ſuppeditat exemplum illud rarum ab Excellentiſs. *D. Profeſſor. Rothio* communicatum, Viri cujusdam qui cætera ſaniſſimus à ſolo humoris ſalivalis ſtillicidio, ad aliquot dies continuato ob carunculam dilaceratam, diem ſuum obiit, à plurima dubio procul ſpirituum animalium in lympha hacce habitantium profuſione, quâ factum ut ad actiones reliquas debitè in corpore obeundas neceſſarii defecerint. Iſtam ſalivæ præſtantiam præter allata luculentiſſimè etiam comprobant ejus defectus

vel

vel vitiosa diathesis, quæ chylificationis negotium turbando gravissima sæpè inferunt mala. Succum pancreaticum non minus nobilis usus esse demonstrat, necessaria in Intestino duodeno fermentatio deficiens, ob quam nec chylus elaboratur sufficienter, nec à recrementis crassioribus ritè purgatur; cui actioni perficiendæ cum bilis ab acinis glandulosis hepatis, quos Viri Celeberr. *Wepferus & Malpighius* primi conspexerunt, destinata sit, ejus nobilitas vicissim inde elucescere abundè potest, tributo utilissimo quod glandulæ intestinales conferunt, non rejecto.

XIX.

Fonte lymphico detecto operæ pretium erit scrutari lympham hinc scaturientem; Ut verò opposita juxta se posita magis elucescant, priùs naturalem lymphæ genesin exponam; Conficitur hæc plurimorum Recentiorum suffragio probabiliter ex ipso sero in M.S. fluctuante, & hujus quidem parte magis dulci (unde partibus alimentariis ipsam constare, succique nutritii portionem aliquam residuam esse Clar. *Pœon* contendit *Exercit.XXVI.*) quæ una cum cæteris sanguinis particulis beneficio canalium arteriosorùm ad glandulas perveniens, poros illarum proportionatos ope sanguinis impulsûs subingreditur ulteriorem inibi sequestrationem & perfectionem à spirituum animalium ubere influxui acquisitura, spiritus siquidem per fibras nerveas accurrentes particulas seri receptas intimius subeunt, salinas volatilisant balsamicas exaltant & rita singularum combinatione magis dulcificant; Seri hæcce pars in glandulis ita sequestrata Lymphæ nomine insignitur, quæ per vasa lymphatica, partim in Cysternam chyli partim in venam subclaviam, sanguini è quo desumpta fuit ob necessarios usus reddenda effunditur: Qui verò in pancreate & glandulis oris secernuntur è sero succi, pancreaticus & salivalis, excrementitii sunt & à natura propterea per ductus convenientes ejici consueverunt.

XX.

Serum istud sanguinis è quo lympham confici modò asserui, si impurum sit & quàm plurimis scateat particulis heterogeneis, salinis fixioribus, acidis, viscidis crassis &

terreis

terreis lymphæ vitiosæ ansam præbebit; Redditur autem tale utplurimùm à 6. Rerum non naturalium usu sinistro, à quibus Cacochymia corpori jugiter inducitur, & Spirituum animalium laudabilis εὐθετία vitiatur: Fit hinc ut serum dictis particulis refertum, ubi partes glandulosas subit, à spiritibus animalibus domari, exaltari ac volatilisari, imprimis ubi illi ipsi minus vegeti & in motu suo agiles fuerint, sufficienter nequeat; restitabit proin poris infarctum facilè, & coagmentabitur magis magisq; donec temporis tractu magis induratum, Tumorem architectetur scirrhosum; atque lympham ejuscemodi depravatam causam ut plurimùm Scirrhorum proximam constituere probabiliter statuo, eò quòd illi ferè semper partes hasce glandulosas incolant.

XXI.

Non negligenda hîc est glandularum vitiosa conformatio, à pororum ampliore hiatu, vel fibrarum nimia laxitate dependens; Utrumque provenit *vel ab ortu*, quando fabricæ hujus Architectus in ovo talem in glandulis efformat figuram, *vel post ortum* à causis procatarcticis, ictu, casu, convulsione, aut etiam internis maximè ab imbre largo humorum, qui fibrarum tonum valde destruunt laxioremque reddunt, sicque poros ipsos magis hiantes faciunt, ut hinc non saltem materiam laudabilem, sed & particulas heterogeneas facile admittant, quas ob vim adstrictoriam læsam expellere postmodnm haut valent; malo huic aggravando inservit compressio fibrarum parietum à materiâ impactâ, unde spirituum animalium influxus idoneus inhibetur, quos tamen virtuti adstrictoriæ non minimum addere robur fibras distendendo ac inflando, paralytici sufficienter comprobant; prohibito ita spirituum largiore influxu, serum in glandulis legitimè depurari & separari nequit, sed crudum ac rude relictum morbi dicti fomes existit.

XXII.

Dicet verò jam quis, stante hâc Hypothesi, Veterum assertum de Humore pituitoso & melancholico merè chimericum atque fictitium esse apparet; Cui regero non tam nudo ac sæpè odioso nomini hîc adhærendum esse, quàm ad

 ipsam

ipſam rem attentendum: Hinc quamvis ſtatuerim in Scirrho potiſſimùm lympham accuſari debere, exinde tamen minimè concludere licet, hoc modo ſuccorum aliorum miſcelam me exauctorare, contrarium cum evincat vel *Theſ. XX.* in qua clarè remonſtravi Scirrhum progigni non à ſincera lympha, ſed potiùs impurâ ac ſpuriâ, quæ particulas varias admixtas habet, lentas, craſſas, viſcidas, terreſtres, acidas, quæ Humorem pituitoſum ac melancholicum æmulari optimè dicuntur. Remotis proin præjudicii & invidiæ arbitris, Humores iſtos ſtabiliiſſe magis quàm rejeciſſe bonis omnibus videbor; Abſit enim ut in præclara Dogmata Veterum injurius ſim famamque ac laudem ipſis debitam derogem, cùm ſummâ ac ſempiternâ Honoris reverentiâ digniſſimi ſint, ſeu qui facem nobis accenſam prætulêre, primam glaciem fregêre, viamque inviam variisque errorum ſpinis densè obſepitam, tritam reddidêre, ut facili jam negotio in hac incedere, impigroque labore ac curioſo ſcrutinio adjuti defectuoſa ſenſim perficere poſſimus.

XXIII.

Cauſarum labyrinthum egreſſus Signorum Diagnoſticorum aggredior ſyndromen, quæ tactu maximè, ſitu & viſu dignoſcuntur; Tactus explorat duritiem partis; Viſus verò attendit colorem; Situs tandem inquirit in partem affectam, maximiq; momenti eſt in Scirrhis profundius latentibus dignoſcendis, utpote in quos viſûs nec aquilina acies penetrat, nec etiam tactus feliciter indagare valet. Signa igitur Scirrhi ſunt ſequentia 1. Tumor omnium humoralium duriſſimus exiſtit, propter materiam quâ gaudet terreſtrem, à particulis ſalino-acidis firmiſſimè coagmentatã quæ hinc aëri expoſita lapideam non rarò induit duritiem, ut ſæpè commonſtravit Excellentiſſ. *Pæon* in ſectionibus Scirrhoſorum 2. Color ſanæ parti ſimilimus eſt, nonnunquam tamen ad plumbeũ inclinat, illud contingit ſi lympha coagulata magis pura exiſtit, Veteribus pituita vitrea dicta, iſtud verò accidit, ſi lympha à ſanguinis portiunculâ aliquâ admiſtâ coloratur. 3. Nullus calor perſentiſcitur, quia nulla ferocit humorũ ebullitio ob ſalia in M. S. depreſſiora, nec rodens adeſt humoris acrimonia, qui fibras nerveas vellicando ſpiritus

animales

animales & cum his ſeu rectoribus totam M. S. in furorem concitare poſſit; Nullus quoque vel leviſſimus ſaltem infeſtat dolor, propter fibras partium glanduloſarum à materiæ pondere in tantum compreſſas, ut ſpiritibus animalibus à quorum inordinato recurſu anima ideam doloris concipit, aditus intercludatur, exemplo ſit nervi diſſectio cum ſensûs & doloris fruſtratione; Ex hac quoque cauſa 4. membrum planè inſenſibile redditur 5. Frigidum demùm illud evadit, ob ſeri acidis particulis divitis abundantiam,& ſanguinis purpurę ſulphureæ inſignis illius caloris monarchæ penuriam. Signa Scirrhi ab inflammatione nati, ipſa inflammtio prægreſſa indicat; Et ſi ab intempeſtiva repellentium applicatione ortus fuerit, hanc prægreſſam eſſe ab aliis audiemus.

XXIV.

Signa differentiarum ſunt; quòd Scirrhum incipientem ac legitimum comitatur aliqualis dolor & color parti ſimilis; abſolutus verò & ſpurius inſenſibilis planè eſt, facieſque ejus plumbea apparet, cum pilis in ſuperficie prorumpentibus, atque hic extirpatu difficillimus exiſtit.

XXV.

Diagnoſin probè inſtitutam Prognoſis excipit, quæ de Scirrho in genere non malè ſperare jubet, morbus quoniam non adeò truculentus eſt, nec ſemper funeſtus, neque enim ipſo correpti in mortis fauces ſtatim præcipites dantur; nihilominus curatu difficilis eſt, quòd materia morbifica non niſi difficulter attenuari & reſolvi poteſt. Specialis vero Scirrhi conſideratio hujus reſpicit gradus, durationem, materiæ peccantis molem & tenacitatem, ipſiuſque, partis affectæ pravam conſtitutionem; Ita Scirrhus incipiens curationis promittit ſpem, lymphâ nondum ita fortiter coagulatâ, ac parti impactâ, quin medicamentorum vis facilè penetrare, particularum arctiorem compagem diſcontinuare, eaſque viſcidiores incidere valet; Scirrhus contra, qui ſummum perfectionis attigit gradum, omnium cùm remediorum expugnet virtutem, incurabilis habendus; qui ſi radices egerit in mammis, truculentum illum rabioſum ac plerumque exitioſum progerminat morbum, *Cancrum* vocitatum, cùm videlicet materia morboſa in mammis ſtagnans in virulentum &

quasi vitriolaceum ac summè corrosivum degenerat acorem, quem probatum dat, teterrimus fœtor, quem talis hospes exspirat, acetum quodammodo redolens; Si verò hostis glandularum hepaticarum incola sit, Microcosmi *Diluvium* causari potest, vel quatenus particulæ seri lymphici acidiores magis existunt, hincque cum aliis particulis terrestribus & fixis per coagulum in vasis lymphicis aggestæ hærent, eaque distendendo vehementius quandoque disrumpunt, unde reseratâ portâ, continuum seri lymphici fit profluvium, vel cùm eædem particulæ acrimoniam induunt, quæ fibras erodunt & sero lymphico exitum parant; Porrò si glandulas Scirrhus obsideat mesentericas, *Atrophiâ* machinam destruit, glandulæ quippe hæ in majorem molem adauctæ, vicina sibi vasa lactea comprimendo chylo transitum intercludunt, quò fit ut partes nutriendæ alimento defraudentur, marcescant, fibræ ipsarum exiccentur, corrugentur ac firmiter compingantur ad instar spongiæ exiccatæ, quæ aliâs aquâ ebria amplum replet spatium: Multum huic malo contribuit quoque chylus viscidior & glutinosus vasa lactea & glandulas facilè infarciens, quin imò intestinalium poros obturans; lumen atrophiæ ejusmodi à chylo luteo productæ fœnerari potest gallinæ cadaver hocce affectu extinctæ, à nimio lumbricorum terrestrium, qui lutulentum talem fovent succum, esu, in hujus quippe dissectione mesenterium innumeris ferè Scirrhis funiculo quasi seriatim alligatis repertum fuit, visceribus cæteris omnibus sanissimis existentibus; Durationis ratione quò Scirrhus incunabulis suis proximior est, eò facilius curam admittit, contra qui provectioris est ætatis; Ratione verò materię, si nec magnâ admodum copiâ præsens lympha sit, nec particulis heterogeneis, viscidis, terreis, acidis valdè scateat, cura Scirrhi facilior, contrarium verò si contingat, eadem difficilior erit; Tandem respectu partis affectæ, si fibræ glandularum paralyticæ quasi redditæ sint, & lympham peccantem exturbare omninò non possint, difficillimæ quoque curationis Scirrhum esse concludere oportet.

XXVI.

Hisce ita præmissis provolvor ad ipsam Therapiam seu Curationem, occupatam unicè circa hostis hujus infensissimi

oppu-

oppugnationem, quam feliciter consequi non semper licet; adeo nempe rebellis est quandoque, ut omnem medicaminum vim turpiter eludat, verissimumque faciat illud *Poëtæ*,

Non est in Medico semper relevetur ut æger,
Interdum doctâ, plus valet arte malum.

Cura itaque operosa est & magni moliminis, administranda nihilominus secundum Indicationes consuetas Curatoriam, Præservatoriam & Vitalem: Curatoria respicit ipsius morbi ut & causæ conjunctæ ablationem quæ obtinetur medicamentis lympham coagulatam incidentibus, volatilisantibus, attenuantibus & ita fluidiorem reddentibus. Præservatoria causæ antecedentis correctionem desiderat, succorum in M. S. vitiosè fluctuantium emendatione & particularum M. S. legitimam effervescentiam promoventium restauratione. Vitalis verò virium attendit robur, quæ si validæ conservandæ, dissipatæ verò restaurandæ sunt. Tribus hisce indicationibus prospiciunt tres illi fontes celebres, Chirurgicus, Pharmaceuticus & Diæteticus, qui generosa suppeditant nobis præsidia, quibus malum hoc extirpari eradicarique potest, de singulis seorsim aliqua subnectam.

XXVII.

Ordiar autem à fonte Chirurgico nobili illo & decantato, è quo hauriri potest V.S. & materiæ scirrhosæ seu potius Scirrhi Excisio, si externam aliquam partem affligat. V. S. non videtur esse magni usûs, nec prostant Auctores practici, qui eam seu valdè necessariam commendant, in corpore tamen plethorico non sine fructu videtur celebrari posse, cùm in tali sanguinis circulus segnior ob nimiam hujus copiam, portionis alicujus detractione celerior & promptior fiat, ipsaque M. S. effervescentia redintegretur, & salia illius ope debito modo volatilisentur, unde postmodum coagulo ansa præscinditur, non minus V. S. etiam in mensium suppressione conducet. Excisio verò licet majoris sit æstimationis, attamen cum grano salis accipienda, quippe quæ semper tuta non est, & tum demùm instituenda, ubi malum à causa externa ortum traxit, remediaque diu frustra adhibita fuerunt; Ubi verò minera in ipso latitat sanguine, nullum vel Auctorum Clarissimorum judicio ægro promittit solatium, metus

enim eſt ne extirpato membro, malum reviviſcat, ea quoniam ſæpè M. S. labes eſt, ut nulla remediorum ope emendari queat; Quòd ſi tamen Operatio hæcce ſpem aliquam ſanationis promittat, non à quovis medicaſtro, circumforaneo, qui ſæpè ſeu de corio bubulo ludentes ægrum horrendis torquent cruciatibus, imò ipſam vitam eripiunt, ſed à perito quodam Chirurgo Anatomiæ gnaro peragi debet, qui & dextrâ inſtructus eſt encheiriſi & experientiâ multijugâ; Omnibus autem viribus allaboret eò ſtrenuè ut peniti ſſimè mali radices evellantur, ne ſeminium quoddam relictum, interjecto brevi temporis ſpatio, novum protrudat germen.

XXVIII.

A' Chirurgia ad ditiſſimum illum rei medicæ theſaurum Pharmaciam pergo, è quâ varia ad hoſtem huncce debellandum depromi poſſunt arma, tam internè quàm externè uſurpanda. Inter hæc primas tenent ipſa Purgantia, quà ἄνω, quà κάτω operantia, quæ ad virium amuſſim ſemper dirigenda ſunt. Quæ ἄνω effectum exſerunt, dicuntur Vomitoria, locumque habere videntur, ſi primæ viæ copioſo ſuccorum viſcoſorum cumulo obſeſſæ ſint, ægri juxta diſpoſitio ac Virium vigor illa permittant, radicitus quippe fomitem eradicant. Κάτω quæ operantur, Purgantia κατ' ἐξοχὴν audiunt, & hæc magnæ ſunt utilitatis Cacochymiam ſiquidem luxuriantem feliciter educunt. Prioris generis ſnnt tartar. emetic. Oxyſacchar. emetic. ſyr. emetic. Angel. Sal. Vinum emetic. ad aliquot grana cum aq. cinam. & julep. roſat. propinatum, gutt. gamandr. quam præ cæteris aliqui magnifaciunt: ſal vitrioli quamvis multis ſuſpectum ſit ob particulas ſuas nimis aculeatas, quæ fibras ventriculi in tantum non nunquam ſtimulant, ut vomitus inde excitatus vix compeſci poſſit, non tamen totaliter rejiciendum cùm in ventriculo viſcidorum ſuccorum ſaburrhâ repleto, ubi inciſivâ virtute opus, feliciſſimi ſit effectûs. Poſterioris ordinis ſunt fol. ſenn. mund. agaric. rec. trochiſcat. reſin. jalap. mercurius dulc. ritè præparat. qui ſingulare meretur encomium, utramque non rarò facit paginam, verùm cùm ſegniter operetur ſemper ſtimulum aliquem requirit; proſunt etiam magis

com-

composita Maſſ. pillul. de ammoniac. ut & Maſſ. pillul. tartar. *Quercet* &c. Purgantia excipiunt Sudorifera, quæ egregiam quoque conferunt opem, particulas heterogeneas ſalino-acidas terreas in M. S. ſeparando, easque à ſero abſorptas per commune illud emunctorium cutem excludendo; ex quorum numero ſunt. C. C. phil. præparat. ſal. volat. C. C. fix. abſinth. card. ben. ♃. diaphoret. ritè præparat. & recens, ſpiritus. C. C. ſalis armoniac. tartar. &c. Suum quoque præſtant officium Diuretica, utpote quæ materiam peccantem per urinæ ductus egregiè eliminare valent; horum uberrimum cum ſit penum, pauca quædam recitâſſe ſufficiat, ſal. volat. ſuccin. tartar. inſignem penetrandi vim habent, ſal. geniſt. ſtipit. fabar. ononid. juniper. rob. junip. ſambuc. ebul. eſſent. ſuccin. ſpiritus juniper. terebinth. nitr. &c. itidem materiæ attenuandæ & verſus vias urinarias ducendæ inſerviunt. Univerſalibus his præmiſsis jungi poſſunt quoque Part icularia alterantia, coagulum ſolventia, particulas ſalinas fixiores ſubtiliſantia, viſcidas incidentia: qalia ſunt Radices 5. aper. major. & minor. aron. ari, apii, curcum. gentian. imperator. taraxac. cichor &c. lign. ſaſſafr. ſarſaparill. guajacin. &c. Herbæ menth. roſmarin. agrimon. ſcolopendr. abſinth. cardben. beta. betonica. marrub. naſturt. cochlear &c. Flores borraginis. bugloſſ. violar. geniſt. hyperic. &c. Semina aniſ. fœnic. maximè erucæ &c. Ocul. cancr. præparat. ebur ſine igne præparat. unicorn. foſſ. mandib. luc. piſc. oſſ. ſepiæ: tartarea item, ut cremor tartari, tartar. chalybeat. vitriolat. ſal fixum tartari, tinctur. tartar. martialia omnia, ut limat. mart. præparat. diaphoret. martial. vitriol. martis, croc. mart. aperitiv. tinctur. martis *Zwölferi*, eſſent mart. cum vino malvatico &c. ſal. porrò volat. mandib. luc. piſc. menth. fixa urtic. ſcolopendr. ſpec. quin & lætif. *Galeni*, aromatic. caryophyllat. pulv. ſtomachic. *Birkmann.* cort. arant. citri, cinam. mac. præprimis caryophyl. & ol. deſtillat. ob aculeatum ſal volatile alcalicum, ſal armoniac. deputat. flor. item ſalis armoniaci, ut & hujus flor. martial. gumm. ammoniac. magnæ quoque laudis, maximè ſi aliis mixtum in forma pillular. præſcribatur, proſunt & extracta, menth. meliſſ. abſinth. betonic. croc. guajacin. it. ſpirit. aperit. *Penoti*, cochlear.

chlear. essent. absinth. myrrh. castor. cum spiritu salis armoniac. parat. liq. terr. foliat. tartari, elix. P. P. cum spiritu salis armoniaci parat: Magisteria quæ multi mirum in modum extollunt, ob virtutem acidum imbibendi & absorbendi à menstruo acido castratam, non magni facerem, accedit, quod ejusmodi simplicia ut Ocul. cancr. ebur, &c. possideant subtile aliquod Sal volatile alcalicum, quod ab affusione menstrui acidi seu illi contrarii planè enervatur; Nec ab Aquis destillatis magnus effectus sperandus, materia peccans cum hîc sit contumacissima, hæ autem plurimum phlegmatis & paucissimum spirituositatis habeant, hinc magnus *Helmont.* aquas destillatas vocavit non nisi herbarum sudorem; Judicium idem ferendum de Syrupis nisi singulari artificio præparati fuerint, hos quidam potiori jure delicias quàm medicamenta dicendos esse vult; Ad eundem censum referendæ sunt Conservæ, quæ ut & syrupi præparantur saccharo, quod spiritu acido penetrantissimo gaudet, qui particulis volatilibus alcalicis se associans, effervescentiam intestinam excitando, harum activitatem destruit. Ex dictis jam simplicibus variæ concinnari possunt Formulæ, prout affectus dictat & æger desiderat, pulveres, mixturæ, vina medicata, quæ magni solent esse effectûs præprimis si sal tartari addatur.

XXIX.

Ab internis me confero ad remedia externa, quæ Topica audiunt, horum felicem imò stupendam sæpè operationem, quotidiana experientia comprobat, quamvis modus agendi valdè obscurus sit, nullusq; hactenus Ingenii acumine eum assequi potuerit. Sunt autem illa varii generis vel Resolventia & Emollientia, vel Maturantia & Suppurantia, de quibus probè notandum, raro locum habere & non nisi in eo casu ubi cuncta frustrà fuerunt tentata, nec Scirrhus ad cancrum inclinat; Resolventia verò & Emollientia præmissis universalibus statim in usum vocari possunt: Hujusmodi sunt, Radices alth. curcum. bryon. asin. scropular. Herbæ mercurial. branc. ursin. malv. bismalv. menth. betonic. calaminth. origan. rut. sabin. rosmarin. hyssop. absinth card. ben. marrub. Flores chamom. rom. & vulg. sambuc. melilot, verbasc.

verbasc. croc. Summitates aneth. & cent. min. Semina lin. fœnugræc. anis. cumin. carv. Succi allii, cepæ ob acerrimum sal volatile. Olea amygdalar. dulc. lil. albor. chamom. de laterib. rut. cappar. lumbricor. anethin. laurin. vulpin. &c. Dubitant tamen multi Practici, an hæc olea in usum vocare liceat, quòd fibris afferant laxitatem, simulqueipsos poros infarciant, commendantur magis olea destillata magnarum virium cùm non nisi sulphura concentrata & coagulata sint à sale volatili alcalico illis nunc magis nunc minus copiosè admixto talia sunt Olea tartar. fœtid. terebinth. cumin. rut. castor. sabin. succin &c. Gummata quoq; efficacia existunt ut ammoniac. bdell. galban. tacamahac. carann. Resin. therebinth. Unguenta quoque martiat. resumptiv. d. alth. Emplastra item Diaphoretic. *Mynsicht* de Nicotian. *Zvvölferi*, Oxycroc. de melitot. ut & de mucilaginibus quod excellit, imprimis si gumm. carann. tacamahac. ammoniac. ut & sal armoniacum in majori dosi admisceantur. Ex hisce pro lubitu parari possunt Formulæ, fomenta, cataplasmata, linimenta, unguenta, emplastra; Verùm ante horum applicationem locus linteo calido fricetur ac foveatur, ut poris magis hiantibus, particulæ medicamentorum subtiliores facilius ad partem affectam penetrare possint.

XXX.

Tertius qui considerandus venit Fons Diæteticus est, qui exactum præscribit Diætæ regimen, quod strictissimè observandum, cùm vel levissimus error commissus graves inferat noxas, quas magis aggravat errorum cumulus, juxta Versiculum illum tritum:

Adde parùm modico, modicum superadde pusillo
Sæpius hoc faciens magnum cumulabis acervum.

Aër itaque sit calidior & purior, ne M. S. particulis suis heterogeneis turbet. Cibi sint euchymi & eupepti, partium non acidarum, viscidarum, terrestrium sed subtilium, ut sunt capi, gallinæ, perdices, caro virulina juvenis sinapi condita; vitet carnem hircinam, suillam, taurinam, leporinam, salitam & fumo induratam, pisces item cochleas, olera, legumina, lentes, caseum; Panis sit bene coctus non nimium fermentatus, nec intempestivè assumptus; Juscula alterari possunt in-

coctione rad. aperient. herb. ſcolopendr. cerefol. petroſel. borrag. bugloſſ &c. quæ ſæpè egregios effectus exerunt, magni proin facienda. Potus ſit Vinum tenue, rubellum, non craſſum nec fæculentiis tartareis abundans; Vel decoctum ex radicib. aperient. lign. ſaſſafr. ſarſapar. ſem. fœnic. raſur. ebor. limatur. ♂. in pet. ligat. Motus & Quies, Somnus & Vigiliæ moderatè ſe habeant, juxta illud:

Eſt modus in rebus ſunt certi deniq; fines
Quos ultra citraq; nequit conſiſtere rectum.

Excreta & Retenta nec excedant nec deficiant, alvus proin aperta ſit, ſin minus purgante clyſtere aut ſuppoſitorio proritetur. Animi tandem pathemata præprimis mœrorem, triſtitiam & curas ceu peſtem fugiat, levis quippe exceſſus magnarum turbarum fœcunda mater eſt. Et hæc ſunt quæ de prolixo hoc & ſubtilioris adhuc ſcrutinii Themate Lectori benevolo offerre volui. Cujus ſi appoſita hæcce ſterilis ingenii mei fercula utpote ſale eruditionis minus lautè conſperſa palato minus grata ac delicata obveniant, benevolè condonabit. Jehovæ interim, à quo, in quo, & per quem omnia fiunt pro largâ hâcce divinitus conceſsâ gratiâ ſit

Laus, Honor & Gloria
In ſempiterna Secula.

F I N I S.

